

Janina Huppenthal

Toruńscy bibliofile w roku swego jubileuszu

Towarzystwo Bibliofilów im. Joachima Lelewela powstało w Toruniu, jako jedno z pierwszych w Polsce, 17 lutego 1926 r. Wśród podstawowych zadań stowarzyszenia szczególną rolę przypisano szerzeniu w lokalnej społeczności wiedzy o książce, zamiłowania do dobrej i pięknie wydanej książki, a jako główne formy pracy wybrano działalność wydawniczą i organizację spotkań tematycznych. W spotkaniach biorą udział członkowie Towarzystwa oraz zaproszeni goście. Referatami o ciekawej tematyce i dyskusjom towarzyszą czasem pokazy, wystawy i inne przedsięwzięcia związane z książką. Nieporównanie ważniejsze są sesje, przede wszystkim z powodu realnych korzyści, jakie przynoszą. Kontakty przedstawicieli różnych środowisk, dyskusje, wymiana doświadczeń rozszerzają wiedzę, zacieśniają kontakty, czasem rodzą przyjaźnie.

Doktor Tadeusz Zakrzewski, prezes w latach 1972–1990 – a okres ten można nazwać „złotym” w historii Towarzystwa ze względu na niezwykle osiągnięcia – zorganizował w Toruniu w 1978 r. pierwszy po drugiej wojnie światowej Ogólnopolski Zjazd Bibliofilów, który zgromadził stu dziesięciu miłośników książki. Udana organizacja, urokliwa atmosfera Torunia, ciekawa tematyka referatów sprawiły, że zjazd ten do dziś pozostaje w pamięci jego uczestników. Również późniejsze spotkania w Toruniu cieszyły się ogólną aprobatą bibliofilów. Dotąd odbyło się sześć sesji, w tym o charakterze jubileuszowym, poświęconych pamięci zasłużonych członków lub określonej tematyce.

Z inicjatywy prezesa Janiny Huppenthal, decyzją zarządu i członków stowarzyszenia postanowiono w ciągu całego roku 2011 organizować imprezy z okazji 85. rocznicy działalności Towarzystwa Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu, wybierając jako główne hasło obchodów deklarację: „Toruńscy bibliofile swojemu miastu – ludzie i ich dokonania”. Przypomnienie osiągnięć Towarzystwa miało upowszechnić wiedzę o roli i znaczeniu bibliofilów na kulturalnej mapie grodu Kopernika. Uznano, że najważniejszą imprezą obchodów będzie dwudniowa sesja zatytułowana „Grafika atrybutem piękna książki”. Wybór tej tematyki przyczynił się do nawiązania współpracy z Wydziałem Sztuk Pięknych UMK w Toruniu, a konkretnie z Zakładem Projektowania Graficznego reprezentowanym przez prof. Edwarda Salińskiego. Termin sesji ustalono na 15 i 16 października 2011 r. Miejscem obrad i spotkań był gmach UMK przy ul. Sienkiewicza 30/32 i Biblioteka Uniwersytecka przy ul. Gagarina 13. Przygotowania do sesji rozpoczęto już w maju 2011 r., rozesyłając zawiadomienia wraz z podstawowymi informacjami o konferencji. Artysta plastyk z Łodzi Włodzimierz Rudnicki wykonał dla organizatorów grafikę przedstawiającą profil głowy Joachima Lelewela w kole, otoczony napisem (hasłem obchodów) – jako logo obchodów 85-lecia działalności Towarzystwa. Natomiast prof. Edward Saliński zaprojektował w kolorze czterostronicowe zaproszenie, wysłane do 120 osób.

W sobotę 15 października 2011 r. o godzinie 10 toruńscy bibliofile, goście przybyli na konferencję, rodzina i przyjaciele zebrani na cmentarzu przy ul. Gałczyńskiego w Toruniu uczcili pamięć zmarłego 17 października 2001 r. śp. Zygryda

Gardzielewskiego. Składając kwiaty na grobie artysty grafika, typografa, drukarza i wspaniałego człowieka, prezes Janina Huppenthal w serdecznych słowach przypomniała jego zasługi dla Towarzystwa Bibliofilów, Torunia i polskiej książki.

O godzinie 11 w sali Wydziału Sztuk Pięknych UMK przy ul. Sienkiewicza 30/32 rozpoczęto sesję bibliofilską pod hasłem „Grafika atrybutem piękna książki”. Zebranych powitała prezes toruńskiego Towarzystwa. W serdecznych słowach podziękowała osobom, które przyjęły honorowy patronat nad sesją, pozdrowiła władze Torunia oraz gości – bibliofilów z Warszawy, Łodzi, Poznania, Kalisza, Katowic, Gdańska, Olsztyna, Kórnik i Bielska-Białej. Szczególne słowa powitania skierowała do senatora Michała Wojtczaka, który reprezentując Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego wręczył pani prezes Srebrny Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” przyznany Towarzystwu Bibliofilów im. J. Lelewela w Toruniu. Odczytany też został list gratulacyjny od Pana Ministra, który we wzruszających słowach podkreślał wartości wnoszone w życie miasta i kraju oraz do kultury narodowej – dawnej i współczesnej – przez Towarzystwo Bibliofilów w Toruniu. Wiceprzewodniczący Rady Miasta Torunia prof. Grzegorz Górski przekazał Towarzystwu Medal Honorowy Miasta Torunia wraz z pięknie oprawioną Uchwałą nr 101/11 Rady Miasta Torunia. Następnie Pierwszy Zastępca Prezydenta Torunia dr Ludwik Szuba wręczył pani prezes list gratulacyjny od Prezydenta Miasta Michała Zaleskiego. Gratulacje i życzenia w formie okazałych dyplomów oraz bibliofilskie dary (książki i grafikę) przekazali Towarzystwu na ręce pani prezes zaprzyjaźnieni zrzeszeni bibliofile z Warszawy, Łodzi, Lublina, Katowic, Poznania (Archiwum Państwowe i Stowarzyszenie Archiwistów Polskich), Kalisza, Gdańska, Łodzi, Bielska-Białej i Olsztyna oraz wielu innych przyjaciół.

Uczestnicy sesji, po zarejestrowaniu swojego przybycia, zgodnie z tradycją otrzymali teczkę oznaczoną herbem Torunia i logo obchodów 85-lecia działalności Towarzystwa. W teczce znajdowały się trzy najnowsze (z 2011 r.) publikacje Towarzystwa: Aleksandra Kotlewskiego *Jan Jakub Bräuner sztycharz toruński*, Janiny Huppenthal i Kamili Maj *Toruńscy bibliofile Kopernikowi* oraz Zygmunta Mocarskiego *Joachim Lelewel jako teoretyk bibliografii i bibliotekarstwa*. Dary te uzupełniały dwa foldery informacyjne: *XVII Toruński Festiwal Książki 15–24 października 2011 r.* oraz *Planetarium: Toruń Centrum Popularyzacji Kosmosu Jesień 2011/Zima 2012*.

Prezes Towarzystwa Bibliofilów w Toruniu przygotowała też niespodziankę nieujęta w zaproszeniu. Po złożeniu podziękowania Panu Prezydentowi Torunia Michałowi Zaleskiemu oraz Panu Dyrektorowi Wydziału Kultury Urzędu Miasta Zbigniewowi Derkowskiemu za troskę o sprawę bibliofilów, przedstawiła dyplom przygotowany dla jedyne go sponsora Towarzystwa. Otóż od momentu zlikwidowania Oficyny Drukarskiej Książnicy Miejskiej (1998 r.) Towarzystwo Bibliofilów drukowało swoje wydawnictwa w kilku zakładach. W ciągu ostatnich dwunastu lat piętnaście tytułów wyszło w drukarni „Formator”. Firma ta obliczała koszty zawsze uwzględniając stan finansów Towarzystwa, ponadto pięć publikacji wydrukowała za darmo. Za ten nadzwyczajny sponsoring Towarzystwo w osobie pani prezes serdecznie dziękowało wspaniałemu Prezesowi „Formatora” Panu Jerzemu Karasińskiemu. Pan Karasiński nie mógł uczestniczyć w sesji i okolicznościowy dyplom otrzymał w późniejszym czasie.

Na zakończenie pierwszej części uroczystości wiceprezes Towarzystwa Stanisław Frankowski wprowadził zebranych w charakter sesji oraz przedstawił główne dokonania Towarzystwa Bibliofilów w Toruniu.

Po krótkiej przerwie drugą część poprowadził prof. Andrzej Tomczak. Główny temat sesji znalazł odbicie w referacie Wandy Ciszewskiej z Zakładu Informacji Naukowej i Bibliologii UMK pt. „Estetyka druków toruńskich po drugiej wojnie światowej”. Autorka ograniczyła się do lat 1945–1950, ukazując szczegółowo najważniejsze aspekty działania toruńskiego drukarstwa w trudnych powojennych warunkach. Omówiła kształtowanie się polityki wydawniczej, rozwój rynku wydawniczo-księgarskiego, rolę i dorobek oficyn uspołecznionych i prywatnych oraz dystrybucję papieru dla wydawnictw, jego jakość i reglamentację. Równie ciekawym elementem referatu było przedstawienie przez autorkę twórców graficznej strony publikacji – czasem amatorów, częściej artystów, którzy podnosili estetykę druków toruńskich. Wystąpienie W. Ciszewskiej było bogato ilustrowane.

Następnie Edward Saliński w referacie pt. „Ilustracja i książka w Zakładzie Projektowania Graficznego Wydziału Sztuk Pięknych UMK” poruszył takie problemy, jak aktualne zadania Zakładu, kierunki i metody kształcenia grafików oraz rozwój toruńskiej grafiki. Szczególną atrakcją było dla uczestników sesji zwiedzanie czterech wystaw dorobku artystycznego Zakładu Projektowania Graficznego UMK. Poznano pracownie grafiki – miejsca, gdzie są realizowane różnorodne koncepcje ilustracji książkowych. Na tym zakończono tę część sesji.

Tego samego dnia o godzinie 18.30 bibliofile spotkali się na kolacji. Przy suto zastawionym stole, w miłej atmosferze kontynuowano dyskusje, snuto wspomnienia. Wiceprezes Towarzystwa Stanisław Frankowski przygotował bibliofilską niespodziankę. Przedstawił zebrany książkę kucharską wydaną w 1897 r. w Toruniu, w języku polskim, w drukarni Ernesta Lambecka – w tej samej drukarni, w której ukazało się pierwsze na ziemi polskiej wydanie *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza. Odczytane fragmenty tej publikacji urozmaiciły biesiadę.

W niedzielę 16 października, w drugim dniu spotkania, program obejmował dwie wystawy w Bibliotece Uniwersyteckiej: ekspozycję ekslibrisów Piotra Gojowego z UMK oraz przygotowaną przez Janinę Huppenthal prezentację dorobku wydawniczego Towarzystwa Bibliofilów w Toruniu w wybranych tematach. W godzinach południowych Stanisław Frankowski poprowadził aukcję wydawnictw ofiarowanych na tę imprezę przez uczestników jubileuszowych obchodów. Na zakończenie grupa zainteresowanych wzięła udział w seansie „Mikrokosmos” w toruńskim Planetarium.

Program jubileuszowej sesji został w pełni zrealizowany. Goście wyjeżdżali z Torunia zadowoleni, pełni bibliofilskich wrażeń, zafascynowani urokami miasta, zapewniając, że chętnie ponownie odwiedzą gród Kopernika.